

POSSIBILITĂȚI DE DEZVOLTARE ȘI VALORIFICARE A POTENȚIALULUI TURISTIC

SUSLENCO Alina, dr., lect. univ.
MOVILĂ Irina, dr., conf. univ.

Abstract: *The basic elements of development and capitalisation of the tourist potential of Moldova were analysed in the present paper. Moreover, special attention was paid to the research of the tourist potential of the northern region of Moldova. Thus, both the natural and the anthropic potential of the northern region of the Republic of Moldova were analysed. In this context, a number of research methods have been used to substantiate the research, such as: analysis, synthesis, induction, deduction, abduction. In conclusion, we mention that the tourist potential of the northern region of the Republic of Moldova is a vast one, which includes both valuable natural tourist attractions that are worth to be discovered by tourists, as well as anthropic objectives attracting the attention of tourists and contributing to the formation of anthropogenic potential of the northern region.*

Keywords: *tourism potential, tourism, tourist attractions, anthropic potential, natural potential.*

Potrivi Organizației Mondiale a Turismului potențialul turistic este „ansamblul componentelor naturale, culturale și socio-economice care oferă posibilități de valorificare în plan turistic și dau o anumită funcționalitate teritoriului, având un rol esențial în dezvoltarea activităților de turism” [18].

Autoarea Laura Comănescu, definește patrimoniul turistic ca pe „un ansamblul de elemente naturale, sociale, economice, culturale, dar și totalitatea amenajărilor destinate activităților turistice de pe un teritoriu (oraș, județ, regiune, țară etc.) [12]. Potrivit aceluiași cercetător, potențialul turistic „constituie ansamblul elementelor naturale și antropice de pe un teritoriu care stârnesc interesul turiștilor conducând la realizarea unor activități turistice [12].

În literatura de specialitate din străinătate, de cele mai multe ori termenul de potențial turistic este înlocuit cu destinație turistică.

Cercetând literatura de specialitate, atunci trebuie să remarcăm că P. Cocean (2006) definește potențialul turistic ca „rezultatul asocierii spațiale a fondului turistic cu baza tehnico-materială aferentă” [11].

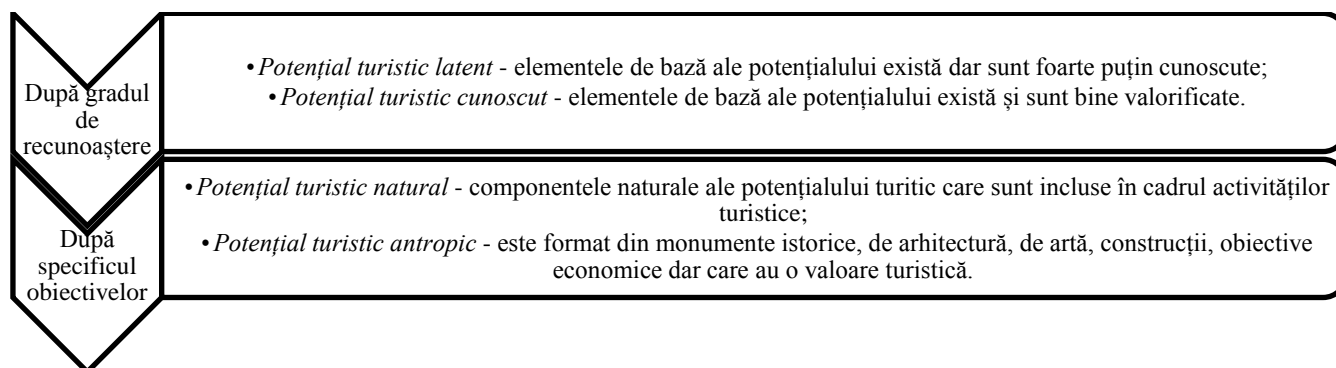
Alți cercetători din domeniu G. Erdeli și I. Istrate (2006) apreciază potențialul turistic al unei zone ca fiind „ansamblul elementelor naturale, economice și cultural-istorice, care prezintă anumite posibilități de valorificare turistică, dau o anumită funcționalitate pentru turism și deci constituie premise pentru dezvoltarea activității de turism” [12].

Atunci când analizăm noțiunea de potențial turistic nu putem omite și noțiunea de patrimoniu turistic care reprezintă „factorul fundamental ce se află la baza ofertei turistice și este format din bunuri proprietate publică și bunuri proprietate privată, valorificată și protejată în condițiile legii. Acesta reprezintă ansamblul resurselor turistice și structurilor realizate în scopul valorificării lor prin activități de turism” [11].

Astfel, trebuie să precizăm faptul că patrimoniul turistic are mai multe elemente componente. Patrimoniul turistic este format din: potențial turistic, infrastructură și structuri turistice. Trebuie să remarcăm că aceste elemente componente ale patrimoniului turistic formează fondul turistic și oferta turistică a unei țări.

În baza analizelor efectuate, trebuie să remarcăm că în definirea potențialului turistic se observă cel puțin 2 componente de bază: una cunoscută și valorificată și alta mai puțin cunoscută și puțin valorificată.

Deci, trebuie să menționăm că putem clasifica potențialul turistic după mai multe criterii. Principalele elemente de potențial sunt redate în figura 1.

Figura 1. Clasificarea potențialului turistic
Sursa: adaptat de autor după definițiile autorilor

Din figura 1 se poate observa că se disting următoarele forme de potențial turistic:

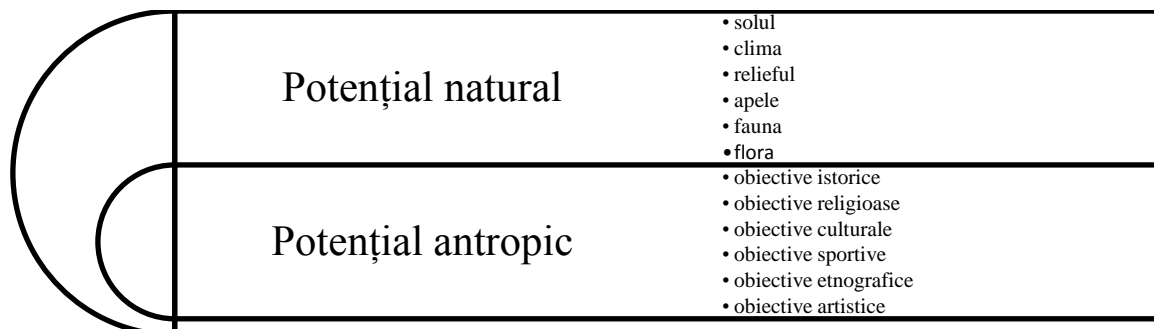
a. *Potențial turistic latent* – este format din ansamblul componentelor potențialului turistic care încă nu sunt pe deplin valorificate. Astfel, acest potențial turistic este slab valorificat, așteaptă o impulsie în dezvoltarea sa, aplicarea diferitor metode specifice fiecărei componente în parte în vederea descoperirii elementelor de bază.

b. *Potențialul turistic cunoscut* – acest gen de potențial turistic este format din ansamblul elementelor de atractivitate care sunt deja bine valorificate de către oameni în vederea utilizării lor în activități turistice;

c. *Potențial turistic natural* – este format din totalitatea bogățiilor naturii din zonă precum solul, clima, relieful, apele, vegetația, fauna;

d. *Potențial turistic antropice* – acest gen de potențial turistic este format din obiective istorice, religioase, culturale, sportive, etnografice, artistice.

Schematic tipologia potențialului turistic este redat în figura 2.

Figura 2. Tipologia potențialului turistic

Sursa: elaborat de autor după Laura Comănescu, 2011

Potențialul turistic este divers și constituie acel potențial pe care turistul, odată ce a luat decizia de a călători, are posibilitatea de a-l valorifica în practicarea diferitor forme de turism.

Cercetătorul L. Comănescu menționează faptul că obiectivele turistice „reprezintă orice element cultural, natural, economic, social, care reprezintă un interes pentru cunoaștere sau folosire de către o masă de oameni pentru care se înfăptuiește o activitate turistică” [12].

Potrivit cercetătorilor Căndea M., Simion T., Bogan E., potențialul turistic poate fi clasificat după o serie de criterii din care se conturează o serie de tipuri de potențial turistic, care sunt redate în tabelul 1.

Tabelul 1. Tipologia potențialului turistic

Criteriile de clasificare	Tipurile de potențial turistic
Criteriul funcționalității	- potențial turistic funcțional (activ), - potențial turistic latent (disponibil).
Criteriul capacității	- potențial turistic total; - potențial turistic relativ.
Criteriul limitei de consum	- potențial turistic inepuizabil; - potențial turistic epuizabil.
Criteriul genetic	- potențial turistic natural; - potențial turistic antropice.

Sursa: adaptat de autor după Căndea M., Simion T., Bogan E.

O primă categorie este potențialul turistic este potențialul funcțional sau acel potențial turistic care intră în circuitul turistic al unui teritoriu. O altă categorie de potențial turistic este potențialul latent este format din acele elemente de natură naturală sau antropică care din anumite considerente nu au intrat încă în circuitele turistice.

Potențialul turistic total este format din toate elementele care sunt exploatate în turism și cuprinde explorarea la maxim a lor. Potențialul turistic relativ este o parte din potențialul turistic dintr-o anumită regiune care poate constitui o atractivitate turistică.

Potențialul turistic inepuizabil este format din acel potențial turistic a cărui capacitate nu poate fi epuizată iar cel epuizabil este cel potențial al cărui capacitate poate fi epuizată odată cu trecerea timpului.

Potențialul turistic natural este format din elemente precum fauna, flora, apele, relieful iar potențialul turistic antropice este format din resurse turistice antropice materiale [11].

Potențialul turistic al Moldovei este unul enorm, creat de multitudinea de obiective turistice atât naturale cât și antropice. Multitudinea de văi, o floră extraordinară, o climă prielnică, un relief divers, multitudinea formelor de relief, parcuri, izvoare, multitudinea de edificii vechi, monumente, clădiri istorice, muzee, mănăstiri, biserici, creează un potențial deosebit, extraordinar dar totuși din păcate, trebuie să recunoaștem, încă slab valorificat.

Republica Moldova în anul 2013 a fost denumită de către Lonely planet drept cea mai neexplorată destinație turistică din Europa [16]. Acest lucru ne demonstrează faptul că în Republica Moldova multe destinații turistice nu sunt cunoscute de către turiștii străini și chiar Moldova ca destinație turistică nu este cunoscută în Europa. Îmbucurător, este faptul că în anul 2015 potrivit Adventure Travel Trade Association (ATTA) Moldova a fost clasată ca a doua cea mai îmbunătățită destinație din lume [16]. Acest lucru conturează eforturile depuse de autoritățile din Moldova de a dezvolta turismul, de a atrage turiștii și, evident, de a crea condiții favorabile pentru practicarea turismului.

În tabelul 2 am redat dinamica unităților de cazare din Moldova și a indicatorilor ce caracterizează utilizarea potențialului turistic al Moldovei.

În baza datelor tabelului 2, putem menționa că Republica Moldova este o țară care depune eforturi considerabile de a atrage turiștii, de a face industria turistică mai atractivă pentru turiștii străini. În baza datelor prezentate în tabel, putem observa că în țară există la moment 126 de unități de cazare turistică, care pot fi utilizate de către turiștii străini care vin să ne viziteze țara. Dacă analizăm acest indicator în dinamică, trebuie să menționăm că pentru perioada analizată 2011-2015 se observă că se înregistrează un trend crescător, astfel dacă în anul 2011 în Moldova existau 106 unități de cazare turistică atunci în anul 2013 erau de 119 unități de cazare, pe când în anul 2014 se înregistrează cel mai mare număr de unități de cazare turistică ajungând la un număr de 129 de unități, iar în anul 2015 numărul de unități de cazare a scăzut ajungând la 126 de unități de cazare turistică. Din această analiză putem observa, că, deși Republica Moldova dorește să tragă turiștii străini, unele unități de cazare se închid deoarece nu au turiști care le-ar oferi posibilitatea de a supraviețui pe piață.

Tabelul 2. Dinamica unităților de cazare turistică în Moldova și indicatorii de valorificare a potențialului turistic din Moldova

	2011	2012	2013	2014	2015
Hoteluri și structuri similare, unități	106	112	119	129	126
4-5 stele	21	24	25	26	28
3 stele	21	26	32	35	34
2 stele	9	9	10	12	11
1 stea	2	2	2	5	5
Total camere, unități	2864	2996	3053	3205	3146
Capacitatea de cazare unică, locuri	5454	5667	5811	6152	6072
Numărul de înnoptări în decursul anului, mii	368	382	409	415	436
Indicii de utilizare a capacității de cazare, %	20	20	21,2	21,7	21,4
Numărul de salariați, mii	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6

Sursa: elaborat de autor în baza BNS, 2016

Dacă analizăm structura unităților de cazare turistică atunci se observă că în Moldova, la nivelul anului 2011 existau 21 de unități de cazare de 4-5 stele, atunci la nivelul anului 2013 deja în țară existau 25 de unități de cazare de 4-5 stele iar la nivelul anului 2015 în Moldova deja existau 28 de unități de acest gen. Din aceste date, putem contura faptul că multe unități de cazare care stau bine pe picioare, care sunt bine pregătite, dotate și corespund cerințelor pentru a avea clasificarea de 4-5 stele au crescut în Moldova, urmând un trend crescător pe întreaga perioadă analizată. Deși, creșterea este una ușoară totuși rezultatele sunt unele îmbucurătoare care ne demonstrează încă o dată faptul că Moldova se mișcă în direcția corectă în vederea consolidării eforturilor de dezvoltare a potențialului turistic din țară. Acest lucru ne indică faptul că potențialul turistic din Moldova este dezvoltat prin crearea de noi hotele care reprezintă o bază a potențialului turistic al unei țări. Fiecare turist are nevoie de cazare și își dorește condiții decente și servicii complementare oferite. Aceste elemente pot fi asigurate de restaurantele de 4-5 stele care oferă servicii de cazare de calitate și constituie un potențial turistic valoros.

Dacă e să trecem la analiza dinamicii hotelurilor de 3 stele atunci se observă și la acest gen de hotele un trend crescător de la 21 de hotele în 2011 la 34 în 2015. Acest lucru demonstrează formarea potențialului turistic la nivel de țară și atragerea atenției autorităților și a populației asupra necesității de a consolida numărul de unități de cazare destinate turiștilor străini și autohtoni.

Dacă analizăm numărul de hotele de 2 stele atunci numărul lor este mult mai mic decât cel al hotelurilor de 4-5 stele, dar care totuși au înregistrat un trend crescător de la 9 hotele de 2 stele în 2011 la 11 hotele la nivelul anului 2015. Acest lucru demonstrează încă o dată faptul că în Republica Moldova se consolidează și formează potențialul turistic al țării prin deschiderea de noi hotele.

Dinamica hotelurilor de 1 stea, de asemenea, a înregistrat un trend crescător de la 2 hotele de o stea în anul 2011 la 5 hotele de o stea la nivelul anului 2015.

Dacă trecem la analiza numărului de camere disponibile pentru turiștii veniți care doresc să se cazeze în hotelurile din Moldova atunci se observă o creștere ușoară în decursul perioadei analizate, de la 2864 în 2011 la 3146 de camere la nivelul anului 2015. Acest lucru este unul care bucură și creează o impresie de dezvoltare, de consolidare și formare a patrimoniului turistic.

Dacă analizăm capacitatea de cazare pe locuri atunci observăm că în unitățile de cazare din Moldova numărul locurilor destinate pentru cazarea turiștilor este în creștere pentru perioada luată spre analiză. Astfel, dacă în 2011 erau 5454 de locuri de cazare atunci la nivelul anului 2015 deja erau disponibile 6072 de locuri de cazare pentru turiști.

Pe lângă aceasta, trebuie de accentuat faptul că numărul de înnoptări ale turiștilor în decursul anului este în creștere de la 368 de mii în anul 2011 la 436 mii la nivelul anului 2015. Această creștere indică faptul că potențialul turistic al Moldovei a fost valorificat în decursul perioadei analizate.

În acest context, semnificativă este și analiza indicatorului sintetic precum indicele de utilizare a capacității de cazare în % care ne indică cât la sută din capacitatea de cazare a fost utilizată. Astfel, dacă facem o analiză a datelor din cadrul tabelului, se observă că în anul 2011 acest indice a avut valoarea de 20% pe când la nivelul anului 2015 acest indice a crescut un pic, înregistrând valoarea de 21,4%. Acest lucru ne indică faptul că totuși numărul de turiști cazați în unitățile de cazare din Moldova a crescut și unitățile de cazare au înregistrat indici în creștere.

Dacă facem referire la un alt indice precum numărul de salariați din industria unităților de cazare, atunci se observă că numărul lor este unul de 1,36 mii de angajați pe parcursul întregii perioade analizate 2011-2015. Aceasta, demonstrează că deși numărul de unități de cazare a crescut, numărul de camere disponibile a crescut, totuși numărul de angajați este stabil, astfel se observă o creștere a numărului de sarcini pe care le realizează un angajat din unitățile de cazare din Moldova.

Făcând aceste analize minuțioase a unităților de cazare turistică și a indicilor ce caracterizează activitatea lor, putem evidenția faptul că se observă un potențial mare pe care Moldova îl are în domeniul cazării turistice pe care îl oferă turiștilor atât celor naționali cât și celor externi.

Astfel, analizând numărul de turiști cazați în hotele și moteluri în perioada 2011-2015 se poate observa o creștere semnificativă a numărului de turiști cazați de la 103726 de turiști în anul 2011 la 126747 în anul 2013 ca la finalul anului 2015 această cifră să ajungă la 130944 turiști cazați. Acesta demonstrează faptul că turiștii în Moldova vin și numărul lor crește de la an la an, deoarece în Moldova se dezvoltă și multe tipuri de turism care atrag mulți turiști, care fac țara mult mai atractivă atât pentru turiștii interni cât și pentru cei din străinătate care doresc să ne viziteze țara.

Dacă facem o analiză a numărului de turiști cazați în pensiunile turistice și agroturistice, atunci se observă o ușoară reducere a numărului de turiști cazați în acest gen de unități de cazare. Dacă analizăm datele sintetice prezentate în cadrul tabelului, se observă trendul descrescător de la 11701 de turiști cazați în pensiunile din Moldova la nivelul anului 2011 la 9283 de turiști cazați la nivelul anului 2015. Acest lucru este datorat și faptului că numărul de astfel de unități de cazare în țară s-a redus, de la 81 în anul 2011 la 50 de unități în anul 2015 dintre care doar 60% din ele sunt funcționale.

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ INTERNAȚIONALĂ
**ASIGURAREA VIABILITĂȚII ECONOMICO-MANAGERIALE PENTRU DEZVOLTAREA DURABILĂ A ECONOMIEI
REGIONALE ÎN CONDIȚIILE INTEGRĂRII ÎN UE**

Numărul de turiști cazați în căminele pentru vizitatori a scăzut drastic pentru perioada analizată de la 15105 de turiști în anul 2011 la 7002 turiști cazați în anul 2015. Această scădere s-a datorat, în special, închiderii acestor tipuri de cămine și a reducerii numărului de camere disponibile în aceste cămine.

Numărul de turiști cazați în structurile de întremare din Moldova pentru perioada 2011-2015 a înregistrat un trend crescător de la 29006 de turiști cazați în anul 2011 la 32349 de turiști cazați la nivelul anului 2015.

Numărul turiștilor cazați în sate de vacanță și alte structuri de acest gen pentru perioada 2011-2015 se poate menționa că numărul de turiști a înregistrat un trend crescător de la 25826 de turiști în anul 2011 la 46636 de turiști cazați la nivelul anului 2015. Această creștere se datorează dezvoltării obiectivelor turistice din satele din Moldova, a practicării diferitor forme de turism în municipiile, raioanele din Moldova.

Numărul de cazări ale copiilor în taberele de vacanță pentru copii a înregistrat în perioada analizată 2011-2015 un trend descrescător de la 65945 de copii cazați în anul 2011 la 52641 de copii cazați la nivelul anului 2015. Acest lucru se datorează condițiilor dificile în care se află aceste unități de cazare, a lipsei investițiilor în dezvoltarea acestor tipuri de unități de cazare.

Dacă analizăm un alt indicator al utilizării și valorificării potențialului turistic din Moldova și anume numărul de înoptări ale turiștilor în cadrul unităților de cazare din Moldova, atunci se poate de menționat că trenduri crescătoare se observă la înoptările în cadrul hotelurilor și motelurilor crescând numărul înoptărilor de la 202223 în anul 2011 la 303227 de nopți petrecute în cadrul acestui tip de unități de cazare.

Creșteri ale numărului nopților cazate în cadrul structurilor de întremare, de asemenea, este în creștere de la 427536 în anul 2011 la 481777 în anul 2015. Aceasta, demonstrează și accentuează încă o dată creșterea interesului turiștilor față de Moldova ca destinație turistică și valorificarea patrimoniului turistic.

Dacă analizăm indicele de utilizare netă a capacității de cazare atunci observăm că la hotelurile și motelurile acest indice a crescut de la 14,9 în 2011 la 18,9 în 2015 este foarte bine și influențează benefic asupra activității turistice a Moldovei. Dacă analizăm la pensiuni acest indice s-a redus de la 15,7 în 2011 la 10,7 în 2015.

Dacă analizăm indicele la structurile de întremare atunci menționăm că acest indice este foarte bun înregistrând valori mari și un trend crescător pentru toată perioada analizată de la 64,6 în 2011 la 71,6 în 2015. Acest lucru, se datorează creșterii interesului turiștilor pentru acest gen de unități de cazare.

Indicele de utilizare netă a capacității de care la satele de vacanță, de asemenea, a crescut de la 8,3 în 2011 la 14,9 în 2015. La taberele de copii acest indice, de asemenea, este în creștere de la 45,4 în 2011 la 55,5 în 2015.

Dacă analizăm datele, se poate de observat faptul că numărul de turiști străini cazați în Moldova a crescut practic pentru toate țările luate spre analiză. Cele mai semnificative creșteri se atestă la turiștii cazați din România, numărul lor a crescut de la 36487 de turiști cazați în 2011 la 63510 de turiști cazați români în anul 2015. Această creștere, se datorează intensificării relațiilor cu România, a practicării diferitor forme de turism.

Pe lângă aceasta, creșteri se mai observă și la Federația Rusă de la 20117 în 2011 la 24197 de turiști cazați în 2015. O creștere dublă pentru perioada 2011-2015 se atestă al turiștii cazați din Ucraina, de la 13596 de turiști cazați în 2011 la 26721 de turiști cazați în 2015.

Creșteri ușoare se mai observă la așa țări precum Austria, Belgia, Bulgaria, Italia, Olanda, Marea Britanie.

Reduceri a numărului de turiști cazați în unitățile de cazare din Moldova se atestă la turiștii din Thailanda, Tadjikistan, Turkmenistan, Portugalia, Franța.

În concluzii, trebuie să menționăm că Republica Moldova are un patrimoniu turistic valoros, și în ultimii ani Moldova încearcă să-și consolideze eforturile și să devină mai atractivă ca destinație turistică, să devină o țară valorificată, și interesantă pentru turiștii străini. Pentru aceasta, am observat că Moldova depune eforturi de a îmbogăți cei indicatori care reflectă valorificarea potențialului turistic. Făcând o analiză a acestor indicatori, practic toți dintre ei sunt în creștere fapt ce accentuează consolidarea patrimoniului turistic al țării și măsurile îndreptate de țară pentru a spori atractivitatea țării. Aceste eforturi merită consolidate, și continuate și în următorii ani pentru a înregistra un trend crescător în viitorul apropiat. Dar pe lângă aceste măsuri, sunt imperative și alte măsuri precum, păstrarea și renovarea obiectivelor turistice, aplicarea de măsuri care ar proteja mediul, atmosfera, ar păstra obiectivele turistice și ar consolida poziția Moldovei pe arena internațională.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Legea cu privire la organizarea și desfășurarea activității turistice în Republica Moldova nr. 352 din 24.11.2006. In: Monitorul Oficial din 02.02.2007, nr. 14-17.
2. Strategia de dezvoltare a turismului din Republica Moldova 2020.
3. Hotărârea Guvernului nr. 305/2001 privind atestarea și utilizarea ghizilor de turism.
4. Hotărâre cu privire la aprobarea Normelor metodologice și criteriilor de clasificare a structurilor de primire turistică cu funcțiuni de cazare și de servire a mesei. Nr. 643 din 27.05.2003. Publicat: 06.06.2003 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 99-103/68.
5. Ordin nr. 1.096/2008 pentru aprobarea Normelor metodologice privind acreditarea centrelor naționale de informare și promovare turistică, publicat în Monitorul Oficial nr. 658 din 18.09.2008.
6. Hotărârea de Guvern nr. 20/2012 privind aprobarea Programului multianual de marketing și promovare turistică și a Programului multianual de dezvoltare a destinațiilor, formelor și produselor turistice, publicat în Monitorul Oficial nr. 43 din 18.01.2012.
7. Norme metodologice din Moldova privind instituirea, aprobarea și înregistrarea rutelor turistice, 02.02.2015.
8. ALBU, R.G. Managementul dezvoltării turistice durabile la nivel regional. Teorie și aplicații. Brașov: Infomarket, 2005.
9. BACAL, P.; COCOȘ, I. Geografia turismului,. Note de curs. Chișinău: ASEM, 2012.
10. BUTNARU, G.-I. Managementul activităților de turism. Iași: Tehnopress, 2012.
11. CÂNDEA, M.; SIMON, T.; BOGDAN, E. Patrimoniul turistic al României. Note de curs. București: Universitară, 2012.
12. COMĂNESCU, L. Potențialul turistic natural al României. București: CREDIS, 2011.
13. NIȚĂ, V. Managementul serviciilor de cazare și catering. Iași, Tehnopress, 2004.
14. NIȚĂ, V.; BUTNARU, G.-I. Gestiune hotelieră. Iași, Tehnopress, 2005.

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ INTERNAȚIONALĂ
***ASIGURAREA VIABILITĂȚII ECONOMICO-MANAGERIALE PENTRU DEZVOLTAREA DURABILĂ A ECONOMIEI
REGIONALE ÎN CONDIȚIILE INTEGRĂRII ÎN UE***

15. Strategia de dezvoltare regională Nord, 2020 [online]. Disponibil: <<http://adrnord.md/pageview.php?l=ro&idc=230>> (accesat 03.08.2017).
16. Zonele turistice din Republica Moldova [online]. Disponibil: <<http://travelblog.md/attractii-turistice-din-republica-moldova/>> (accesat 03.08.2017).
17. Biroul național de statistică a Republicii Moldova [online]. Disponibil: www.statistica.md (accesat 05.08.2017).
18. Organizația Mondială a Turismului [online]. Disponibil: <<http://www2.unwto.org/en>> (accesat 03.08.2017).